

تأثیر صنعت گلاب‌گیری بر روی زندگی اقتصادی مردم کامو در شهرستان کاشان

مجتبی عارضی*

کارشناس ارشد رشته توسعه روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

مصطفی ازکیا

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

چکیده

تحقیق حاضر با هدف شناخت و بررسی صنعت گلاب‌گیری و سایر فعالیت‌های وابسته به آن انجام شده است. روش تحقیق مورد استفاده، تلفیقی از روش‌های کمی و کیفی بوده است. جامعه آماری تحقیق‌های صاحبان کارخانه و سرپرستان خانوار بودند. در مورد صاحبان کارخانه، از روش تمام‌شماری استفاده شده است. اما در مورد سرپرستان خانوار تعداد ۱۱۳ نفر از آنها از طریق فرمول کوکران به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. یافته‌ها نشان داد که هر سه فرضیه مورد تأیید واقع شدند. قیمت تمام‌شده بالاتر گلاب در کامو موجب زیان‌دهی کارخانجات شده است. صاحبان کارگاه و یا کارخانجات گلاب‌گیری در کامو، از رفاه و درآمد بهتری نسبت به دیگر اصناف برخوردارند. سود و درآمد حاصل از کارگاه‌های گلاب‌گیری در کامو باعث توسعه این منطقه شده است.

واژه‌های کلیدی: گلاب‌گیری، صنعت گلاب‌گیری، کاشان.

مقدمه

مناطق روستایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین قطب‌های اقتصادی کشور می‌توانند نقش برجسته‌ای در تامین مواد اولیه مورد نیاز صنایع و در نهایت، رشد و توسعه اقتصادی کشور ایفا کنند. در حال حاضر یکی از راهبردهای مهم در توسعه اقتصاد کشور، توسعه صادرات غیرنفتی است (عسگری، ۱۳۸۴). امروزه تلاش گسترده‌ای در سطح جهان به‌خصوص از طرف کشورهای در حال توسعه جهت تشویق شرکت‌های‌شان به صادرات صورت می‌پذیرد، زیرا این فعالیت مهم، باعث توسعه وضعیت رقابتی، افزایش اشتغال در داخل و بهبود درآمدهای ارزی کشور می‌شود (سلحشور و صمدی‌ودود، ۱۳۸۵).

گلاب از فرآورده‌های اصلی گل محمدی و از محصولات سنتی با قدمت طولانی در منطقه کاشان بوده که آوازه جهانی نیز دارد. صنعت گلاب در ایران و به‌خصوص در شهرستان کاشان در مقایسه با شهرستان‌های دیگر کشور از نظر کمیت بسیار قابل توجه بوده و به جهت ارتباط آن با صنایع دیگر از جمله صنعت توریسم، صنعت عرقیات، اسانس و... از اهمیت ویژه اقتصادی برای منطقه برخوردار است. کامو یکی از شهرهای شهرستان کاشان و یکی از مهم‌ترین مناطق تولید گلاب در این شهرستان به شمار می‌آید که توانسته جایگاه ویژه‌ای در این صنعت به‌دست آورد، چرا که از ۹ واحد صنعتی گلاب در شهرستان کاشان، ۳ واحد صنعتی بزرگ آن در شهر کامو واقع شده که علت اصلی این امر کیفیت بالای اسانس گل محمدی در مقایسه با شهرهای دیگر کاشان است. این خود به نحو قابل توجهی باعث افزایش درآمد و کاهش فقر در این منطقه و به تبع آن توسعه منطقه شده است (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۷).

با تمرکز به وجود داشتن سه عامل اصلی تولید در شهر کامو (سرمایه، زمین، نیروی کار)، بیان این مساله که چرا سرمایه‌گذاری در این صنعت در شهر کامو بعد از چند سال تولید، به رکود و در نهایت به تغییر کاربری تبدیل گردیده، حایز اهمیت است.

این امر در صورتی است که واحدهای صنعتی گلاب جزء دومین واحد تولیدی در شهرستان کاشان می‌باشند که در نهایت در شهر کامو تاسیس گردیده و توانسته بودند نیمی از بازار فروش داخل را به خود اختصاص دهند، ولی با وجود علت‌های مذکور تلاش‌های این واحدها در شهر کامو نتوانسته بعد از گذشت ۵ سال در زمینه تولید گلاب، دوام بیاورد و در نهایت سرمایه‌گذاران آن مجبور شدند یا کارخانه را به افراد دیگری واگذار نموده و یا تغییر کاربری دهند. در صورتی که در شهرهای دیگری مثل نیاسر و برزک چندین واحد تولیدی، یک سال بعد از تاسیس دومین واحد صنعتی گلاب در کامو تاسیس گردیدند و تا به امروز توانسته‌اند با موفقیت در بازار باقی بمانند، در صورتی که واحدهای صنعتی کامو دارای بهترین شرایط عوامل تولید یعنی قیمت زمین بسیار ارزان؛ با کیفیت‌ترین گل محمدی؛ نیروی کار فراوان و بسیار با انگیزه؛ معاف از مالیات^۱ (شورای سیاست‌گذاری استانداری اصفهان)؛ حمایت همه‌جانبه دولت (وام با بهره بسیار پایین با نرخ سود ۹ درصد از اداره صنایع یا جهاد کشاورزی کاشان) برخوردار بودند (اداره صنایع کاشان، ۱۳۸۲).

^۱ به دلیل حمایت و سیاست‌گذاری استانداری اصفهان نسبت به جمعیت ساکن شهر کامو و جلوگیری از مهاجرت و ایجاد اشتغال‌زایی.

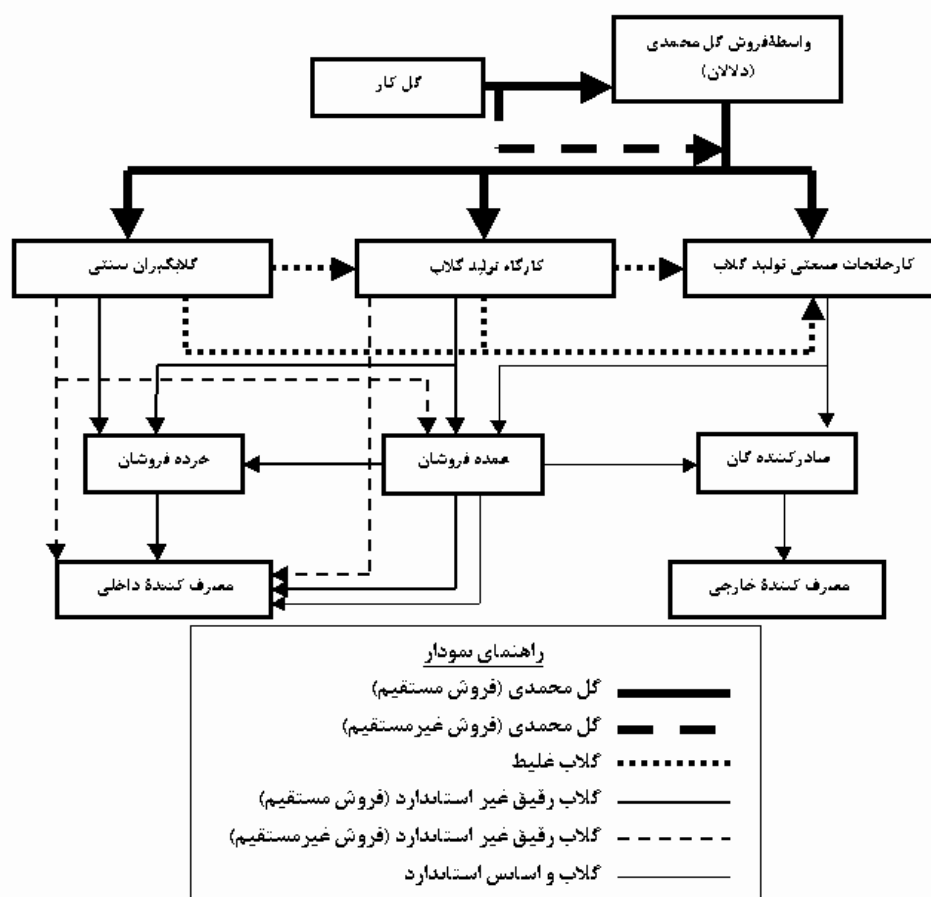
گل محمدی از خانواده Rosaceous و یا Rosaceae می‌باشد. نام علمی آن Damascene- Mill Rosa و Gallica Rosa است. در زبان انگلیسی آن را Damask- Rose، در زبان فرانسه به آن Rosier-De- Dams، در زبان آلمانی Rosa- di- Damas، در زبان عربی به آن ورد، و در زبان فارسی از نام‌هایی چون گل سرخ، گل گلاب، گل سوری و گل محمدی برخوردار است (کافی و ریاضی، ۱۳۸۰).

گل محمدی یکی از گونه‌های گل سرخ (رز) است که پُرپر و کم‌دوام می‌باشد و پایه خوبی برای پیوند گونه‌های دیگر گل سرخ بوده و کاربرد فراوانی دارد. این گل، سرخ بوده و بسیار خوشبو و خوش عطر است و در بیشتر باغ‌ها و کشتزارهای بخش قمصر مشاهده می‌شود و به درستی می‌توان گفت که این گل بومی ایران می‌باشد (عزیززادگان، ۱۳۸۱). با توجه به تعاریفی که از صنایع کوچک مقیاس تاکنون بیان گردیده است، صنعت گلاب‌گیری در شکل سنتی آن جزء صنایع کوچک مقیاس طبقه‌بندی می‌شود. در کارگاه‌های گلاب‌گیری سنتی بخش قمصر تعداد کارکنان بسته به تعداد دستگاه گلاب‌گیری از ۱ نفر تا حداکثر ۱۰ نفر متغیر می‌باشد. امروزه واژه صنایع کوچک روستایی و صنعتی شدن روستاها، در ادبیات برنامه‌ریزی توسعه در کشورهای مختلف دنیا از جمله کشورهای در حال توسعه نظیر چین، مالزی، هند، مصر و... از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و این مقوله سهم قابل ملاحظه‌ای در ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و بهبود معیشت روستاییان و... ایفا می‌نماید. تا قبل از دهه ۱۹۵۰ به صنایع کوچک و روستایی توجه چندانی صورت نمی‌گرفت، اما در دهه ۱۹۵۰ بسیاری از کشورهای در حال توسعه برای مقابله با بیکاری و فقر برنامه‌ریزی وسیعی را در جهت گسترش این صنایع به‌عمل آوردند. در این خصوص کشورهای نظیر چین، هندوستان، کره جنوبی و اندونزی نسبت به سایر کشورها اهمیت و اولویت بیشتری را برای صنایع کوچک و روستایی قایل شدند.

صنایع روستایی می‌تواند پاسخی به مسایل روز دنیا از جمله توسعه پایدار و آمایش سرزمین باشد. همچنین آن پاسخی به چالش‌های بزرگ ملی مانند بحث اشتغال، عدالت اجتماعی، محرومیت‌زدایی و امنیت غذایی می‌باشد. اهمیت صنایع کوچک روستایی و محلی در پنج مورد خلاصه می‌شود. این موارد شامل اهمیت اشتغال، افزایش درآمد، ثبات شغلی و درآمدی؛ کاهش مهاجرت‌های روستایی؛ کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای با استفاده از منابع محلی و رونق کشاورزی؛ افزایش رفاه روستایی (مسکن، بهداشت، پس‌انداز)، تغییر الگوی مصرف مواد غذایی و کالای مصرفی بادوام، افزایش آگاهی‌ها، و رونق آموزش؛ و در آخر گسترش صادرات می‌باشد.

اکبری‌قمصری در سال ۱۳۸۰ در تحقیق خود تحت عنوان «تحلیلی بر مسایل و عوامل توسعه‌نیافتگی شهر قمصر» به بررسی مسایل ناشی از کم‌توسعه‌یافتگی پرداخت و مشخص گردید که به لحاظ مسایل جمعیتی شهر دچار رشد منفی جمعیت و ترکیب بسیار نامتعادل سنی و جنسی شده است. همچنین در زمینه مسایل اقتصادی، ضعف عمومی در عرصه‌های مختلف اقتصادی شهر به وضوح مشخص بوده و شهر فاقد کمترین توان اقتصادی است. در نتیجه دو شاخص مهم در توسعه یعنی جمعیت و اقتصاد شهر در بدترین شرایط

قرار دارد. نتیجه این است که افزایش صنعت گلاب‌گیری این شهر باعث گردیده که نه تنها در انزوا بودن شهر قمصر به چشم نیاید، بلکه این شهر به شهری با جذابیت بالای گردشگری تبدیل گردد. صنعت گلاب‌گیری این شهر باعث توسعه همه جانبه شهر گردیده است (اکبری‌قمصری، ۱۳۸۰).

شکل ۱- چرخه بازاریابی گل محمدی، گلاب و اساس (رضایی و جای‌مند، ۱۳۸۰)

غفار در سال ۱۳۸۱ در تحقیق خود تحت عنوان «بررسی صنعتی گلاب‌گیری و اهمیت آن در بخش قمصر کاشان»، هدف رساله خود را شناخت و بررسی صنعت گلاب‌گیری و فعالیت‌های جنبی آن در بخش قمصر کاشان عنوان نموده است. وی در مطالعات خود ویژگی‌های طبیعی و جمعیتی بخش قمصر را مورد بررسی قرار داده و همچنین کلیاتی در زمینه گل محمدی، صنعت گلاب‌گیری، مزایا و اهمیت‌های صنعت گلاب‌گیری و فعالیت‌های جنبی مطرح ساخته است. مسایل و مشکلات صنعت گلاب‌گیری در این تحقیق مورد کنکاش قرار گرفته و نتایج حاصل این است که شهر قمصر به علت واقع شدن در یک بن بست فضایی- مکانی پایدار از مدار توسعه و جذب اثرات آن خارج شده است و امکان هر گونه فعالیت‌های جدید اقتصادی از قبیل سرمایه‌گذاری‌های صنعتی در آن نمی‌باشد. نمونه بارز آن شهرک خاموش صنعتی شهر قمصر می‌باشد و این مشکل ساختاری، دیرزمانی پابرجا خواهد بود. برای شروع فعالیت‌های اقتصادی و

تحول در روند توسعه منطقه آن هم بدون نیاز به هیچ گونه سرمایه‌گذاری، با اتکا بر استعدادها و پتانسیل‌های محلی که خود نمونه بارز یک توسعه ذاتی و پایدار می‌باشد، تنها توسعه صنعت گلاب‌گیری راه گشا خواهد بود (غفار، ۱۳۸۱).

سلحشور و صمدی‌ودود در سال ۱۳۸۵ در تحقیق خود تحت عنوان «بررسی بازار فرآورده‌های حاصل از گل محمدی ایران در قاره آسیا»، به منظور تعیین نقش صادرات گل محمدی و فرآورده‌های جانبی حاصل از آن در اقتصاد ملی، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب‌تر در این زمینه، آمار رسمی صادرات گلاب، اسانس، مربا و غنچه گل سرخ ایران به کشورهای آسیایی در یک دوره ۶ ساله (از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴) را مورد بررسی قرار دادند. سهم هر یک از این بازارها از صادرات محصولات مذکور طی دوره مورد مطالعه مشخص گردیده است. با توجه به مطالب بالا می‌توان این نتیجه را گرفت که نوسان‌های شدید صادرات در طی دوره بیان‌گر این است که این بازارها قابلیت افزایش صادرات را در سایه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری بهتر خواهند داشت (سلحشور و صمدی‌ودود، ۱۳۸۵).

اهداف تحقیق

هدف اصلی این تحقیق بررسی تاثیر صنعت گلاب‌گیری بر روی زندگی اقتصادی مردم شهر کامو و علل ورشکستگی و تغییر کاربری سرمایه‌گذاران صنعت گل و گلاب در آن، در مقایسه با رشد و توسعه سرمایه‌گذاران این صنعت در شهرهای مجاور است. اهداف اختصاصی در راستای رسیدن به هدف اصلی تحقیق شامل موارد زیر هستند:

۱. شناسایی دلایل عدم ماندگاری سرمایه‌گذاران این صنعت در بلندمدت (ورشکستگی سرمایه‌گذاران صنعتی گلاب‌گیری طی چند سال اخیر و تغییر کاربری این صنعت به سایر صنایع)؛
۲. استفاده از مدیران موفق و سرمایه‌گذاران با تجربه در زمینه سرمایه‌گذاری صنعت گل و گلاب؛
۳. بالارفتن دانش روستاییان در زمینه تولید و صادرات گلاب که منجر به توسعه واحدهای صنعتی می‌گردد.

روش پژوهش

جامعه آماری این تحقیق را دو گروه صاحبان کارخانجات (سنتی و صنعتی) در کامو، نیاسر و برزک از یک طرف، و سرپرست‌های خانوار در شهر کامو، تشکیل داده‌اند. از آن جایی که در این تحقیق، دو گروه جامعه آماری وجود داشته است، بنابراین حجم نمونه نیز به تفکیک در هر دو گروه محاسبه شده است. در مورد گروه اول، یعنی صاحبان کارخانه، چون جامعه آنها کم و برابر با ۳۰ نفر بود، از روش تمام‌شماری استفاده شده است. شایان ذکر است هنگام اجرای عملیات میدانی و تکمیل پرسشنامه، تنها ۲۰ پرسشنامه

کامل عودت شد و ۱۰ پرسشنامه ناقص بود یا بازگشت داده نشد. اما در مورد گروه دوم جامعه آماری، یعنی سرپرستان خانوار، حجم نمونه در این گروه با استفاده از فرمول کوکران ۱۱۳ نفر محاسبه شد. داده‌ها و اطلاعات این تحقیق از چندین روش جمع‌آوری شد. در روش اسنادی، اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از بانک‌های اطلاعاتی و آمارنامه‌های انتشاریافته توسط مراجع رسمی و ذی‌صلاح به‌ویژه سازمان‌هایی نظیر جهاد کشاورزی، اتاق بازرگانی تهران و کاشان، اداره منابع طبیعی، فرمانداری کاشان، شهرداری‌های کاشان، قمصر، و کامو، اتحادیه اصناف کاشان، اداره صنایع و معادن کل کشور، سازمان بازرگانی، مرکز آمار ایران، و گمرک جمع‌آوری شد. در روش میدانی، از دو ابزار پرسشنامه و بحث گروهی متمرکز، داده‌ها و اطلاعات لازم جمع‌آوری شد. در مواردی نظیر موضوع‌هایی که بتوان دربارہ آن نظرات مختلف و متفاوت ارایه داد و فراگیران دربارہ موضوع، اطلاعات لازم را داشته باشند یا بتوانند آن را کسب کنند و نیز موضوع مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث باشد، از بحث گروهی می‌توان استفاده نمود.

روش‌های مختلفی برای بررسی اعتبار و روایی تحقیق وجود دارد. در پژوهش حاضر، قبل از تنظیم نهایی پرسشنامه، به‌منظور اعتبارسنجی آن از روش اعتبار صوری استفاده شد. بدین گونه که پرسشنامه در اختیار افراد متخصص گذاشته شد تا با اعمال نظرات آنان، اعتبار پرسشنامه ارزیابی شود. همچنین، برای محاسبه میزان پایایی پرسشنامه، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. نتیجه آلفای کرونباخ پرسشنامه برابر با ۰/۷۴ بود که نشان داد ابزار سنجش از قابلیت پایایی مناسبی برخوردار است. به‌عبارتی، گویه‌های این پرسشنامه از هم‌سازی بالایی جهت سنجش آن برخوردار بودند. در این تحقیق سه متغیر اصلی جهت سنجش تأثیر آنها بر توسعه شهری کامو در نظر گرفته شد که هر متغیر به‌عنوان یک شاخص در قالب چندین سؤال فرعی به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفت:

۱. سنجش تأثیر قیمت تمام‌شده بالاتر گلاب در کامو بر زیان کارخانجات و در نتیجه تغییر کاربری و ورشکستگی کارخانجات: برای سنجش این فرضیه از ۱۵ سؤال که تمامی آنها مربوط به پرسشنامه کارخانجات می‌باشد، استفاده شد. طیف این سؤال‌ها به صورت لیکرت پنج گزینه‌ای از بسیار موافق (با کد ۱) تا بسیار مخالف (با کد ۵) تنظیم شد.
۲. دومین متغیر که ۹ سؤال از پرسشنامه دوم را به خود اختصاص داد، به بررسی وضعیت رفاه و درآمد صاحبان کارگاه و یا کارخانجات گلاب‌گیری در کامو پرداخت. طیف سؤال‌های این متغیر نیز به صورت لیکرت پنج گزینه‌ای از بسیار موافق (با کد ۱) تا بسیار مخالف (با کد ۵) تنظیم شد.
۳. متغیر سوم در پرسشنامه دوم، مورد سنجش و بررسی قرار گرفت. برای سنجش این متغیر به‌عنوان یک شاخص کلی، از ۷ سؤال مبنی بر نقش سود و درآمد کارگاه‌های گلاب‌گیری در کامو در توسعه این شهر استفاده شد. برای سنجش این متغیر نیز از طیف لیکرت پنج گزینه‌ای از بسیار موافق (با کد ۱) تا بسیار مخالف (با کد ۵) استفاده شد.

در استفاده از روش توصیفی، برای توصیف مشخصات نمونه از روش‌های آماری در سطوح مختلف تلخیص (توزیع فراوانی، درصد و...)، جدول‌بندی (یک‌بعدی و...)، شاخص‌های مرکزی، شاخص‌های پراکندگی و نمودارها استفاده گردید. استفاده از روش استنباطی برای این بود که بتوان مشخصات نمونه را به جامعه آماری پژوهش تعمیم داد. در ضمن، در این پژوهش، جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات و ترسیم نمودارها، از «بسته آماری علوم اجتماعی (SPSS16)» استفاده شد. در تحلیل داده‌ها، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف به منظور بررسی نرمال‌بودن متغیرها استفاده شد، و در صورتی که یک متغیر نرمال نبود، به جای استفاده از آزمون پارامتری، از آزمون معادل ناپارامتری استفاده گردید. در ضمن، برای اثبات و یا رد فرضیات، از آزمون پارامتری t تک‌نمونه‌ای استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌ها نشان داد که از بین کارخانجات ۶۰٪ درصد به‌شیوه صنعتی، ۴۰٪ درصد به‌شیوه سنتی گلاب‌گیری می‌نمایند. از نظر توزیع سنی، در بین کارخانه‌داران صنعتی و سنتی ۱۵٪ درصد بین ۲۰ تا ۲۴ سال، ۱۵٪ درصد بین ۲۵ تا ۲۹ سال، ۱۵٪ درصد بین ۳۰ تا ۳۴ سال، ۳۰٪ درصد بین ۳۵ تا ۳۹ سال و ۱۵٪ درصد بین ۴۰ تا ۵۰ سال سن داشته‌اند.

جدول ۱- توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب روش گلاب‌گیری، جنس و سن

روش گلاب‌گیری	کارخانجات صنعتی و سنتی		سرپرستان خانوار		جنسیت	سن
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد		
صنعتی	۱۲	۶۰٪	-	-	زن	۲۰-۲۴
سنتی	۸	۴۰٪	-	-	مرد	۲۹-۲۵
کل	۲۰	۱۰۰٪	-	-	کل	۳۰-۳۴
صنعتی	۱۳	۶۵٪	۶۲	۵۵٪	زن	۲۰-۲۴
سنتی	۷	۳۵٪	۵۱	۴۵٪	مرد	۲۹-۲۵
کل	۲۰	۱۰۰٪	۱۱۳	۱۰۰٪	کل	۳۰-۳۴
صنعتی	۳	۱۵٪	۲۳	۲۰٪	زن	۲۰-۲۴
سنتی	۳	۱۵٪	۲۸	۲۵٪	مرد	۲۹-۲۵
کل	۵	۲۵٪	۵۱	۴۵٪	کل	۳۰-۳۴
صنعتی	۶	۳۰٪	۲۳	۲۰٪	زن	۲۹-۲۵
سنتی	۳	۱۵٪	۱۱	۱۰٪	مرد	۲۰-۲۴
کل	۹	۴۵٪	۳۴	۳۰٪	کل	۲۹-۲۵
صنعتی	-	-	۵	۵٪	زن	۲۰-۲۴
سنتی	-	-	۵	۵٪	مرد	۲۹-۲۵
کل	۲۰	۱۰۰٪	۱۱۳	۱۰۰٪	کل	۲۰-۲۴

بر اساس یافته‌های تحقیق، در بین کارخانه‌داران صنعتی و سنتی، ۴۰ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم، ۱۵ درصد فوق‌دیپلم، ۲۵ درصد لیسانس و ۲۰ درصد فوق‌لیسانس بوده‌اند. در بین سرپرستان خانوار نیز از لحاظ تحصیلات، ۱۰ درصد از پاسخگویان زیردیپلم، ۲۵ درصد دیپلم، ۵ درصد فوق‌دیپلم، ۳۵ درصد لیسانس و ۲۵ درصد فوق‌لیسانس داشته‌اند.

جدول ۲- توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب تحصیلات

سرپرستان خانوار			کارخانجات صنعتی و سنتی			تحصیلات
درصد تجمعی	درصد	فراوانی	درصد تجمعی	درصد	فراوانی	
۱۰/۰	۱۰/۰	۱۱	-	-	-	زیر دیپلم
۳۵/۰	۲۵/۰	۲۸	۴۰/۰	۴۰/۰	۸	دیپلم
۴۰/۰	۵/۰	۵	۵۵/۰	۱۵/۰	۳	فوق دیپلم
۷۵/۰	۳۵/۰	۴۰	۸۰/۰	۲۵/۰	۵	لیسانس
۱۰۰/۰	۲۵/۰	۲۸	۱۰۰/۰	۲۰/۰	۴	فوق لیسانس
-	۱۰۰/۰	۱۱۳	-	۱۰۰/۰	۲۰	کل
شغل						
-	-	-	۱۵/۰	۱۵/۰	۳	کل کار
۳۵/۰	۳۵/۰	۴۰	۶۰/۰	۴۵/۰	۹	تولیدکننده
-	-	-	۷۵/۰	۱۵/۰	۳	کارگر
-	-	-	۹۰/۰	۱۵/۰	۳	صادرکننده
۵۵/۰	۲۰/۰	۲۳	۱۰۰/۰	۱۰/۰	۲	کارمند
۸۵/۰	۳۰/۰	۳۴	-	-	-	شغل آزاد
۱۰۰/۰	۱۵/۰	۱۷	-	-	-	سایر
-	۱۰۰/۰	۱۱۳	-	۱۰۰/۰	۲۰	کل

بررسی نظرات سرپرستان خانوار

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف به منظور بررسی نرمال بودن کلیه متغیرها، مورد استفاده قرار می‌گیرد. در صورتی که یک متغیر نرمال باشد ما می‌توانیم از آزمون‌های پارامتری استفاده نماییم و در صورتی که متغیرها نرمال نباشند، مجوز استفاده از آزمون‌های پارامتری را نداریم و باید برای آزمون متغیرها از آزمون‌های ناپارامتری استفاده کنیم. برای اینکه تشخیص دهیم که باید از آزمون پارامتری استفاده کنیم یا ناپارامتری، نرمال بودن متغیرهای مورد استفاده را از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف مورد بررسی قرار می‌دهیم.

فرضیه اول- قیمت تمام‌شده بالاتر گلاب در کامو باعث زیان کارخانجات است.

نتیجه می‌گیریم توزیع داده‌های مربوط به شاخص تأثیر قیمت تمام‌شده بالاتر گلاب در کامو بر توسعه آن، نرمال می‌باشد. در نتیجه قیمت تمام‌شده گلاب در کامو باعث زیان کارخانجات است.

جدول ۳- نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف* و آزمون t تک نمونه‌ای** جهت آزمون وضعیت نرمال بودن توزیع شاخص تأثیر قیمت تمام‌شده بالاتر گلاب در کامو بر زیان کارخانجات

متغیر	سطح معنی داری	مقدار خطا	تایید فرضیه	نتیجه‌گیری
قیمت تمام شده بالاتر گلاب*	۰/۹۸۷	۰/۰۵	H ₀	نرمال است
قیمت تمام شده بالاتر گلاب**	۰/۰۰۰	۰/۰۵	H ₁	$\mu > ۴۵$

فرضیه دوم- صاحبان کارگاه و یا کارخانجات گلاب‌گیری در کامو دارای رفاه و درآمد بهتری نسبت به دیگر اصناف هستند.

با توجه به جدول زیر نتیجه می‌گیریم متغیر مربوط به رفاه و درآمد بهتر، نرمال می‌باشد. در نتیجه یعنی صاحبان کارگاه و یا کارخانجات گلاب‌گیری در کامو دارای رفاه و درآمد بهتری نسبت به دیگر اصناف هستند.

جدول ۴- نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف* و آزمون تک نمونه‌ای** جهت آزمون وضعیت نرمال بودن توزیع شاخص رفاه و درآمد بهتر کارخانجات گلاب‌گیری در کامو نسبت به دیگر اصناف

متغیر	سطح معنی داری	مقدار خطا	تایید فرضیه	نتیجه‌گیری
رفاه و درآمد بهتر صاحبان کارخانجات گلاب‌گیری*	۰/۶۸۰	۰/۰۵	H ₀	نرمال است
رفاه و درآمد بهتر صاحبان کارخانجات گلاب‌گیری**	۰/۰۰۱	۰/۰۵	H ₁	$\mu > ۲۷$

فرضیه سوم- سود و درآمد کارگاه‌های گلاب‌گیری در کامو باعث توسعه آن شده است.

توزیع داده‌های شاخص تأثیر سود و درآمد کارگاه‌های گلاب‌گیری در کامو بر توسعه شهر کامو نرمال می‌باشد. یعنی سود و درآمد کارگاه‌های گلاب‌گیری در کامو باعث توسعه آن شده است.

جدول ۵- نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف* و آزمون t تک نمونه‌ای** جهت آزمون وضعیت نرمال بودن توزیع شاخص تأثیر سود و درآمد کارگاه‌های گلاب‌گیری در کامو بر توسعه آن

متغیر	سطح معنی داری	مقدار خطا	تایید فرضیه	نتیجه‌گیری
توسعه همه جانبه*	۰/۸۰۲	۰/۰۵	H ₀	نرمال است
توسعه همه جانبه**	۰/۰۰۰	۰/۰۵	H ₁	$\mu > ۲۱$

یافته‌های حاصل از بحث گروهی متمرکز

صنعت گلاب‌گیری به‌عنوان یک فعالیت اقتصادی پایه و اساسی در منطقه کامو در صورت رسیدن به شرایط ایده‌آل و مطلوب، می‌تواند توانایی توسعه و پیشرفت گسترده منطقه را داشته باشد. اما وجود پاره‌ای از مسایل و مشکلات در شرایط فعلی این صنعت را از شرایط مطلوب دور ساخته است. این مسایل و مشکلات بر اساس تحقیقات محلی و مصاحبه با گلاب‌گیران منطقه کامو در سه زمینه تأمین مواد اولیه؛ تولید گلاب، عرقیات و اسانس؛ و فروش محصولات گلاب‌گیری، می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد. در این تحقیق عواملی که باعث تغییر کاربری سرمایه‌گذاران این صنعت شده است، به صورت نظرسنجی مورد تحلیل قرار گرفت. بررسی‌ها نشان داد که کارخانه‌داران و صاحبان کارگاه‌های بزرگ گلاب‌گیری عواملی را که باعث افزایش قیمت تمام شده گلاب می‌گردد را باعث تغییر کاربری کارگاه و کارخانه خود می‌دانند (رضایی، ۱۳۸۵). این عوامل عبارتند از:

۱. فصلی بودن گل محمدی که حداکثر عمر آن دو ماه است. به دلیل محدود بودن زمان کشت، اقداماتی که برای ساخت کارخانه‌های حداقل ۲۰۰۰ میلیون ریالی هزینه می‌گردد، مقرون به صرفه نیست که صرفاً چهار ماه تولید و بسته‌بندی داشته باشد.
۲. اگر کارگاه یا کارخانه‌ای، یکی از دستگاه‌های تولید آن خراب گردد، این عامل باعث تعطیلی خط تولید می‌شود و شاید تعطیلی یک هفته‌ای کارگران را به‌همراه داشته باشد. چرا که برای رفع آن باید مسئول مربوطه از شهرهای بزرگ برای تعمیر آن به کارخانه آید.
۳. سومین عامل که همه به آن اذعان داشتند این است که امکانات شهرهای کامو و نیاسر، و حتی خود قمصر هم در حد مناسب نیست که مدیری باتجربه برای راه‌اندازی واحدی صنعتی در این شهرها هزینه شود. نمونه بارز آن نبودن امکانات تحصیلی برای فرزندان ساکن در منطقه که در حد ایده‌آل آنان نیست، می‌باشد.
۴. نظارت سازمان‌های دولتی بر بازار گلاب‌های تقلبی نیز معمولاً صورت نمی‌گیرد.
۵. هزینه بالای کرایه حمل کالا از مبدا تا مقصد، به‌دلیل نبودن کارخانه تولید مواد اولیه در محل نیز مانع دیگری محسوب می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه‌ای که از مصاحبه گروهی با ۸ نفر از صاحبان صنایع صنعتی و سنتی حاصل شد این بود که ابتدا هر یک از افراد از دیدگاه شغلی خود به تحلیل موضوع پرداختند، ولی آنچه قابل تامل بود آن است که اکثراً به نقش تبلیغات و ایجاد یک شرکت تعاونی گلاب‌گیری جهت حل مشکلات و توسعه شهر کامو اذعان داشتند. اما مصاحبه گروهی که با سرپرستان خانوار دارای کارگاه گلاب‌گیری در کامو برگزار گردید، این نتایج حاصل شد که برخلاف گروه بالا این افراد از دیدگاه تقریباً یکسانی برخوردار بودند و از شغل گلاب‌گیری راضی بوده و آن را کمکی کامل جهت رفع مشکلات اقتصادی خود دانسته و عاملی جهت

پیشرفت شهر خود ارزیابی می‌کردند. آنان اکثر مشکلاتشان را در این صنعت مشکل فروش محصولات عنوان نموده‌اند و پیشنهادشان را ارایه راهکاری جهت حل این مشکل می‌دانستند.

پیشنهادها

- بهترین پیشنهاداتی که می‌توان با توجه به تحقیق مورد بررسی بیان داشت، این است که:
- یک شرکت تعاونی در هر شهر و روستا تاسیس گردد که تمام گلاب‌گیران مواد اولیه خود را از آن تهیه نمایند. این شرکت تعاونی باید به صورتی اداره گردد که دارای اتاق فکر باشد و مدیران آن افرادی باشند که شناختی نسبت به بازار هدف داشته باشند.
 - تشکیل اتحادیه صنف گلاب‌گیران جهت نظارت بیشتر بر روی تولید و شناخت تولیدکننده لازم می‌باشد که بتواند دقت بیشتری بر روی واحدهای سنتی داشته باشد تا کم‌کم جلوی تولید گلاب تقلبی در بازار گرفته شود.
 - تبلیغات در مورد کالای تولیدی شهر کامو موجب می‌شود که جذب سرمایه‌گذار از بیرون شهر تسهیل شود. این امر سبب می‌شود که شهر نیز رونق گیرد. با رونق داشتن شهر، مهاجرت تقریباً کم شده، مشکل فروش و تامین مواد اولیه کالا رفع و توجه سازمان‌های دولتی به آن شهر جهت ایجاد زیرساخت‌های لازم در آن از هر نظر بیشتر می‌گردد.

منابع و ماخذ

۱. اداره صنایع کاشان. (۱۳۸۲). *دفتر امور برنامه‌ریزی و مطالعات طرح توجیهی و جوار تاسیس*.
۲. اکبری‌قمصری، ه. (۱۳۸۰). *تحلیل بر مسایل و عوامل توسعه نیافتگی شهر قمصر*. صفحات ۱۵۷ و ۲۵۰.
۳. رضایی، م. ب. (۱۳۸۵). *مصاحبه با خبرنگار در جشنواره گل و گلاب کاشان*. *روزنامه جوان*، سال هشتم، شماره ۲۰۳۲.
۴. رضایی، م. ب.، و جای‌مند، ک. (۱۳۸۰). *اسانس و دستگاه‌های اسانس‌گیری تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران*. انتشارات موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع.
۵. سلحشور، ح.، و صمدی‌ودود، م. ب. (۱۳۸۵). *بررسی بازار فرآورده‌های حاصل از گل محمدی ایران در قاره آسیا*. *فصلنامه علمی- پژوهشی تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران*، انتشارات موسسه و تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور، شماره ۴، صفحه ۳۷۳.
۶. عزیززادگان، ع. (۱۳۸۱). *تاریخچه گل سرخ در قمصر*. *ماهنامه آوای قمصر*، شماره ۱۴.
۷. عسگری، م. (۱۳۸۴). *بررسی مزیت‌های نسبی و اولویت‌بندی بازارهای هدف عسل صادراتی ایران*. *مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی*.

۸. غفار، ا. ح. (۱۳۸۱). بررسی صنعت گلاب‌گیری و اهمیت آن در بخش قمصر کاشان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران.
۹. کافی، م، و ریاضی، ی. (۱۳۸۰). پرورش گل محمدی و تولید گلاب. تهران: نشر پرچین. صفحه ۵.
۱۰. وزارت جهاد کشاورزی. (۱۳۸۷). دفتر امور گل و گیاهان زیتنی.